

Platform Wilhelminapark

Programma van Eisen

Wilhelminapark 125 jaar: goed verbonden met het verleden, klaar voor de toekomst

4 september 2019

Inleiding

In 2020 bestaat het Wilhelminapark 125 jaar. Dit heugelijke moment wil het Platform Wilhelminapark (ontstaan uit de wijkraden Zandberg-oost en Sportpark) graag aangrijpen om Wilhelminapark een goede opknapbeurt en kwaliteitsimpuls te geven, zodat dit park tegemoet kan komen aan de inwoners en andere gebruikers voor de komende decennia. Het Wilhelminapark is na het Valkenberg een van de bekendste parken van Breda, en hoewel opgezet als park voor de directe omwonenden, kennen veel inwoners van Breda dit park. Het park heeft een belangrijke cultuurhistorische waarde, biedt ruimte aan veel planten en dieren, maar vervult op dit moment slechts een beperkte recreatieve rol op wijk- en stadsniveau. Er wordt de nodige overlast ervaren doordat veel mensen er komen om hun hond uit te laten. Er zijn veel wijkbewoners (gezinnen en ouderen) die het Wilhelminapark links laten liggen en naar andere parken, zoals het verderop gelegen Valkenberg, gaan. Het Wilhelminapark is sleets en voldoet niet meer aan de eisen van deze tijd. Qua beheer en onderhoud is de laatste decennia alleen het hoognodige gedaan. En dat is een gemiste kans, temeer omdat het park als groene long fungeert in de wijk. Het zicht op de vijvers is in de loop van de jaren dichtgegroeid, bomen groeien op plekken in elkaar en het achterstallig onderhoud maakt dat een deel van het park als sociaal onveilig wordt ervaren.

Het klassieke en cultuurhistorische park is ontworpen door de bekende landschapsarchitect Springer in de Engelse landschapsstijl. De opzet van het park was gericht op verpozen en wandelen. Dichte (kant)begroeiing laat weinig over van de oorspronkelijke zichtlijnen en doorkijkjes. En van de intern gerichte looproutes is niets meer over. Je loopt als het ware steeds het park uit. De wegen rondom het Wilhelminapark hebben deze ruimte ingenomen voor parkeren en rijbaan. Bovendien zorgt de doorsnijding van de Gen. Maczekstraat voor een barrièrewerking waardoor men het nu als twee parken ervaart. Noordelijk meer als entree naar de binnenstad en het zuidelijke deel heeft als park meer relatie met de omliggende woningen.

De huidige staat van het Wilhelminapark is min of meer een aftreksom van de ingrepen die door de jaren heen op het park zijn uitgevoerd. De verleiding die het park in ontwerp in zich heeft, is met de ingrepen door de jaren heen sterk afgenomen. Vanuit het platform Wilhelminapark wordt dan ook gevraagd om het Wilhelminapark de allure terug te geven die het verdient. Het Wilhelminapark verbinden met het verleden en klaarmaken voor de toekomst.

Ambitie: Het Wilhelminapark biedt in 2030 een belangrijke bijdrage aan Breda stad in een park. Het Wilhelminapark verdient een stevige kwaliteitsimpuls om aan de moderne eisen die gesteld worden aan parken in een stad al Breda te voldoen. Met als voorwaarde, een hoger onderhoudsniveau om bij te dragen aan een aantrekkelijke woonomgeving en om voor Breda als geheel een toegevoegde waarde te krijgen als 'Breda, stad in een park' waarin sociale en educatieve ontmoetingen plaatsvinden.

Gezamenlijk realiseren van ambities

Op dit moment zijn voor de structurele verbetering van het Wilhelminapark - nog – geen financiële middelen opgenomen op de gemeentelijke begroting. De eerste stap is door het slim combineren van doelstellingen en bijbehorende middelen, er een geïntegreerd, meerjarig programma ontstaat. Daarbij kunnen de ambities op het gebied van klimaatadaptatie, de renovatie van de wegen rondom het Wilhelminapark, het geplande onderhoud en wijkdeals gezamenlijk stap voor stap de ambitie voor een kwaliteits- en klimaatimpuls aan Wilhelminapark realiseren. Gezamenlijk omdat er verschillende thema's in het park samenkomen. Het gaat niet alleen over beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Een groene leefomgeving draagt bij aan het welzijn van bewoners. In het coalitieakkoord 'Lef en Liefde' is het uitgangspunt voor wijken: leefbaar, schoon, heel en veilig. Aspecten die in het huidige Wilhelminapark nu juist niet aanwezig zijn. Toch passen deze aspecten binnen de gemeentelijke ambitie van een fantastische stad om te wonen en te werken in een mooie, veilige en groene omgeving. Wanneer er een kwaliteits- en klimaatimpuls aan het Wilhelminapark gegeven wordt, levert dit een bijdrage aan die ambitie. De inrichting en de staat van onderhoud van de openbare ruimte draagt sterk bij aan ons gevoel van welbevinden. De onderhoudsbudgetten voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte staan echter onder druk. Dit is ook goed zichtbaar in het Wilhelminapark: dichtgroeiende zichtlijnen en oevers. Verval van zitplekken. Onvrede over het verwaarloosde uiterlijk vraagt om ingrijpen in de inrichting en de onderhoudssituatie van het park.

Daarnaast zijn veranderingen in bevolkingssamenstelling zoals het oplopen van het aantal ouderen de komende decennia, leefgewoontes, klimaatveranderingen en duurzaamheid thema's die in het park samenkomen. Plus de ruimte die gemeente Breda biedt aan het creëren van de directe leefomgeving in het licht van de invoering van de omgevingswet in 2021. Deze ontwikkelingen én het gegeven dat er geen financiële middelen voor het park Wilhelminapark zijn opgenomen, maken het noodzakelijk om vanuit verschillende disciplines naar het Wilhelminapark te kijken. Voor budgettering en een integraal ontwerp. Samen organiseren, samen realiseren. Zodat de inrichting beter aansluit bij de huidige tijd en de behoeften van de bewoners. En ja, waar nodig, extra middelen om de gewenste doelstellingen te kunnen realiseren.

Vanuit de gemeente is een projectgroep ingesteld, die zoveel mogelijk samenwerkt met de bewoners en gebruik maakt van hun kennis, ervaring en 'handen uit de mouwen' mentaliteit. Dit sluit goed aan op de ambitie van de gemeente om ruimte te geven aan een samenleving die zelf meer wil oppakken, en waarbij de gemeente helpt waar dat kan.

Daarom is het nu, aan de vooravond van de 125^e verjaardag van het park in 2020, het moment om terug te kijken naar de uitgangspunten uit het verleden en vooruit naar de huidige wensen voor een eigentijds, schoon en klimaatadaptief park.

Het proces van het Wilhelminapark is ook een leertraject voor het huidige, versnipperde beleid en biedt mogelijkheden om onze werkwijze aan te passen aan de laatste inzichten. Wellicht een basis voor een meer integrale benadering van het beheer van onze leefomgeving? In het coalitieakkoord is verwoord: we maken de stad samen.

Klimaatadaptatie

Een groot deel van de omliggende wijken Zandberg en Sportpark is verhard of bebouwd en tegelijkertijd neemt de omvang van stedelijk gebied in Breda toe. Wateroverlast en hittestress komen daardoor steeds vaker voor. Immers, hogere temperaturen, een alsmaar

verder stijgende zeespiegel, nattere winters, heftigere hoosbuien en grotere kans op warme, droge zomers en/of grote hitte. Zonder maatregelen kan dit leiden tot achteruitgang van de leefkwaliteit, schade en zelfs slachtoffers. Gemeente Breda wil tegemoetkomen aan de vraag naar wonen in de stad in aantrekkelijke buurten en tegelijkertijd de kwaliteit van de stad verbeteren. Voor Zandberg en Sportpark zit de kwaliteitsimpuls in het verbeteren van het groen. Het Wilhelminapark kan nu deze impuls geven. Emeritus-hoogleraar Frans Maas: 'Het is nu niet duidelijk wat het park is en het is toe aan een opfrisbeurt.'

Dit programma van eisen beschrijft de eisen, randvoorwaarden en kaders waarbinnen het ontwerp zich kan gaan vormen. Vervolgens wordt het ontwerp vertaald naar een stap voor stap aanpak in verschillende projecten voor de komende jaren: een ruimtelijk uitvoeringskader voor 2020-2025.

Groene long

Het Wilhelminapark is onderdeel van de groene long van de stad en daarmee van bijzondere waarde in een dicht bebouwde omgeving. Het Wilhelminapark heeft de potentie om en een belangrijke bijdrage te leveren aan de natuurwaarden in de stad en een geliefde plek te zijn voor veel meer mensen. Mensen die van de natuur willen genieten, mensen die hun hond uit willen laten, mensen die willen bewegen, mensen die willen sporten, kinderen die willen spelen en scharrelen, werknemers die er een ommetje maken in de middagpauze, leerlingen van het OLV die relaxen in het park en mensen die anderen willen ontmoeten. Groen draagt bij aan onderling contact en groen biedt ontspanning en verlaagt stress. Het is een impuls voor gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Groen koelt de stad en zorgt ervoor dat het water bij overvloedige regenval niet onze huizen inloopt.

Eén van de ambities van Breda is om in 2030 stad in een park te zijn. Wilhelminapark als groene long waarbij er ruimte teruggegeven wordt aan groen wat nu ingenomen is door asfalt. Een klimaatadaptief park, dat is de wens. Bij het Wilhelminapark ligt de basis er en mogelijk door het maken van slimme keuzes in beplanting, materiaal (ook verlichting) en meubilair wordt het gedurende het hele jaar goed toeven in het Wilhelminapark. Ook in de toekomst.

Uitgangspunten en wensen:

- Het Wilheminapark heeft de status van beschermde stadsgezicht. De bebouwing rondom het park dient daar aan getoetst en waar mogelijk dient de kwaliteit van het beschermde stadsgezicht te worden versterkt.
- Cultuurpark met biodiversiteit
 - o Kwaliteitsverbetering en (groot) onderhoud verharding, water, groen en meubilair. Herstel van paden en beschoeiing, verwijdering van slechte bomen, snoeien van de beplanting, aanplant nieuwe bomen en bloeiende beplanting.
 - o Schaduwrijke bomen
 - o Natuurlijke oevers
 - o Vijver verbinden met de andere wateren in de stad, zoals de singels en de Mark.
 - o Gezonde bomen, diversiteit in bomen, zorgdragen voor boomsoorten die aangepast zijn aan het toekomstige klimaat en bovendien veel schaduw bieden (ter beperking hittestress), Vervanging van kastanjes is maatwerk
 - o Voorkeur voor inheemse bomen en planten met allure
 - o Aanplant fruitbomen, zodat omwonenden ook vruchten kunnen plukken.

- Het ontwikkelen van ecologisch oeverzones op de noordzijde, waar mogelijk.
 - Chemische en ecologisch waterkwaliteit van de vijvers verhogen
 - Onderzoeken of aansluiting op singels mogelijk is. Eventueel berging van water bij extreme hoge afvoer van de Mark.
 - Afkoppeling regenwaterriool. In geval extreme regenval, afvoer van hemelwater op de weg en stoep naar de bermen richting vijver.
 - Klimaatadaptief, buffer water voor droge tijden, bergen water bij extreme regenval, bieden van koelte door hoge bomen met veel schaduw.
- Park: Verbinding met het verleden
- Het ontwerp van Springer is uitgangspunt en inspiratie (cultuurhistorie)
 - Vloeiend verloop van de wandelpaden herstellen
 - Van barrière naar verbinding tussen beide vijvers, transparant. Gen. Maczekstraat onderdeel van het park
 - Zichtlijnen herstellen
 - ingetogen, klassiek vormgeven van de openbare ruimte (eenheid in de inrichting)
 - Combi maken met ontwerp van Piet Oudolf (voorbeeld museum Voorlinden in Wassenaar: samengaan Springer en Oudolf)
 - Toegang naar Vierwindenstraat allure geven
 - Recreatieve plekken (4) duidelijk vormgeven zodat recreatief gebruik mogelijk en gestimuleerd wordt
 - Verbinden van seniorenflat met Wilhelminapark
 - Kruising Helenestraat, waar mogelijk meer ruimte geven aan het park en kruising verbeteren
 - Zicht op watertoren, watertoren is met instemming van Springer gerealiseerd aan het park

- Park: Klaar voor de toekomst

Leuk om naar het park te gaan!

- Versterken van het groene karakter en verbeteren van de kwaliteit van het groen
- Kippenbruggetje over de Singel tegenover watertoren, verbinding met Chassépark
- Paviljoen (Visserskot) met daarvoor een verhoogd, openbaar terras als centrale ontmoeting- en verblijfplek aan de vijver
 - Wens om te zitten, dagdelen in de week buurtontmoeting, toegang tot Paviljoen voor koffie & thee op die dagdelen (overdag)
 - Herstel looproute door dit deel van het park
 - Paviljoen als entree en visitekaartje
- Notarisbankje als centrale ontmoetings- en verblijfplek, zowel de zijde naar de vijver (voorkant) als de zijde naar het grasveld (achterkant)
- Meer openheid, betere verlichting in combinatie met handhaving voor verbeteren openbare orde en veiligheid. Terugdringen overlast drugsdealers.
- Verbinding van het pad naar de kleine vijver
- Watertappunt bij beide vijvers, wens om dat in 2020 bij viering te openen
- Oplossing voor probleem overlast poep door honden (en ganzen). Bijvoorbeeld door aanwijzen van duidelijke stroken, of omheind losloopgebied

als hondenuitlaatplek. De hondenuitlaatplek bij het Poolse monument verplaatsen. Oplossing bedenken voor de overlast van honden en ganzenpoep door voorlichting en handhaving.

- Verbinding met verleden (Vloeiweide, Dolle Dinsdag). Wilhelminapark is voor de geschiedenis van Breda en voor Nederland een belangrijke plek. Vormde jarenlang letterlijk en figuurlijk de poort van de stad. Wens om dit met educatie en/of route te laten zien, storytelling
- Meer mogelijkheden voor spelen, met name op de schaarse vlakke stukken, speeltoestellen voor jonge kinderen en bankjes voor ouders, op deze plekken: verbod honden en ontmoediging ganzen, uitbreiding jeu de boules,
- Goede kwaliteit van het gras door het gehele park
- Aandacht voor meer en uniform meubilair in combinatie met meer prullenbakken

Ideeën voor 125 jaar Wilhelminapark:

Voorkeur om in een weekend in september 2020 het 125-jarig bestaan te vieren met een grote festiviteit in het park. In aanloop daar naartoe elke maand een kleinere activiteit organiseren. Dit wordt nog verder uitgewerkt.

Idee is om in ieder geval Podium Bloos betrekken (heeft eerder met bevrijdingsdag een route langs/door? het Wilhelminapark georganiseerd), aandacht te besteden aan kunst in en rond het park, het openen van de watertap door iemand van B&W, organiseren van een bijeenkomst voor professionals samen met bestuurders en professionals over belang parken in stedelijk gebied.

Vervolg:

- Betrekken van doelgroepen
- Buurt betrekken (communicatie)
- In het najaar bijeenkomst organiseren

Dit programma van eisen is in overleg met het Platform (omwonenden en betrokkenen), de gemeentelijke projectgroep en andere ambtenaren van de gemeente tot stand gekomen. Hierbij is gekeken naar historie en het wensbeeld voor de toekomst. Wat zijn de natuur en cultuur waarden van het park en hoe kunnen deze versterkt worden, zodat het park er over een aantal jaar meer eigentijds is, de ecologische waarde is toegenomen, het park een bijdrage levert aan de duurzaamheidsdoelstellingen is veel meer mensen dan nu het geval is de weg naar het park weten te vinden om er van te genieten.

Op basis van dit Programma van Eisen zal de gemeentelijke projectgroep een schetsplan maken en dit zal verder met het Platform besproken worden. Op basis daarvan zal vervolgens een uitvoeringsprogramma worden opgesteld (inclusief kader), waarbij bezien moet worden of op basis van de wensen er nog aanvullende middelen nodig zijn.